

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Донецький національний університет економіки і торгівлі
імені Михайла Туган-Барановського

Кафедра підприємництва і торгівлі

Лисевич С.Г., Кучер Ю.Є.

ЕКОНОМІКА БІРЖОВОЇ ТОРГІВЛІ

Методичні вказівки до вивчення навчальної дисципліни

Кривий Ріг
2017

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Донецький національний університет економіки і торгівлі
імені Михайла Туган-Барановського

Кафедра підприємництва і торгівлі

Лисевич С.Г., Кучер Ю.Є.

ЕКОНОМІКА БІРЖОВОЇ ТОРГІВЛІ

Методичні вказівки до вивчення навчальної дисципліни

Затверджено на засіданні
кафедри підприємництва і торгівлі
Протокол № 14
від «01» квітня 2017 р.

Схвалено навчально-методичною радою
ДонНУЕТ
Протокол № 7
від «30» квітня 2017 р.

Кривий Ріг
2017

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ З ВИВЧЕННЯ ДИСЦИПЛІНИ «ЕКОНОМІКА БІРЖОВОЇ ТОРГІВЛІ»

1. Опис дисципліни

Найменування показників	Характеристика дисципліни
Обов'язкова/вибіркова	Вибіркова
Семестр	7
Кількість кредитів	3
Загальна кількість годин	90
Кількість модулів	2
Лекцій, годин	13
Практичні/семінарські години	26
Лабораторні години	
Самостійна робота	51
Тижневих годин для денної форми навчання	
Аудиторних	2,44
Самосійної робота студента	3,19
Вид контролю	залік

2. Ціль та завдання дисципліни

Мета: формування у студентів необхідних знань з організації та економіки біржової торгівлі

Завдання: опанування студентами теоретичних основ взаєморозрахунків на біржі; набуття навичок розв'язання ситуацій які мають місце в біржової діяльності підприємств; отримання практичних навичок для самостійного здійснення необхідних розрахунків з оцінки ефективності діяльності бірж.

3. Структура дисципліни

Назва змістових модулів і тем	Усього	В тому числі			
		л	п/с	лаб	срс

Модуль 1 Теоретичні основи біржової справи					
Тема 1. Економічна сутність та еволюція біржового ринку	10	2	2		6
Тема 2. Становлення та розвиток біржового товарного ринку в Україні.	10	1	2		7
Тема 3 Біржові товари	12	1	4		7
Тема 4. Організація і технологія біржової торгівлі	13	2	4		7
Разом	45	6	12		27
Модуль 2. Економічні основи діяльності бірж					
Тема 5. Формування та котирування цін на біржовому товарному ринку	10	1	2		7
Тема 6. Біржовий ринок	10	2	4		4
Тема 7 Фондові біржі та їх діяльність на біржовому ринку	12	2	4		6
Тема 8 Основи функціонування валютного біржового ринку	13	2	4		7
Разом	45	7	14		24
Усього годин	90	13	26		51

4. Теми семінарських/практичних/лабораторних занять

№ з/п	Вид та тема семінарського заняття	Кількість годин
Модуль 1 Теоретичні основи біржової справи		
1	Тема 1. Економічна сутність та еволюція біржового ринку	2
2	Тема 2. Становлення та розвиток біржового товарного ринку в Україні.	2
3	Тема 3 Біржові товари	4
4	Тема 4. Організація і технологія біржової торгівлі	4
Змістовий модуль 2. Діяльність митних органів з оцінки та мінімізації ризиків		
5	Тема 5. Формування та котирування цін на біржовому товарному ринку	2
6	Тема 6. Біржовий ринок	4
7	Тема 7 Фондові біржі та їх діяльність на біржовому ринку	4
8	Тема 8 Основи функціонування валютного біржового ринку	4
	Всього	26

5. Індивідуальні завдання

1. Підготовка оглядів періодичної літератури і наукових монографій.
2. Підготовка рефератів (доповідей) та наукових статей.
3. Аналіз доповідей міжнародних організацій.

6. Обсяги, зміст та засоби діагностики самостійної роботи

Вид та тема семінарських занять	Кількість годин самостійної роботи	Зміст самостійної роботи	Засоби діагностики
Модуль 1 Теоретичні основи біржової справи			

Тема 1. Економічна сутність та еволюція біржового ринку	6	1. Опрацювання конспекту лекцій та рекомендованої літератури для обговорення теоретичних питань 2. Розв'язування типових задач 3. Виконання домашніх завдань	Усне опитування, письмове індивідуальне тестування, спостереження за участю в дискусії
Тема 2. Становлення та розвиток біржового товарного ринку в Україні.	7	1. Опрацювання конспекту лекцій та рекомендованої літератури для обговорення теоретичних питань 2. Розв'язування типових задач 3. Виконання домашніх завдань	Усне опитування, письмове індивідуальне тестування, спостереження за участю в дискусії
Тема 3 Біржові товари	7	1. Опрацювання конспекту лекцій та рекомендованої літератури для обговорення теоретичних питань 2. Розв'язування типових задач 3. Виконання домашніх завдань	Усне опитування, письмове індивідуальне тестування, спостереження за участю в дискусії
Тема 4. Організація і технологія біржової торгівлі	7	1. Опрацювання конспекту лекцій та рекомендованої літератури для обговорення теоретичних питань 2. Розв'язування типових задач 3. Виконання домашніх завдань	Усне опитування, письмове індивідуальне тестування, спостереження за участю в дискусії
Змістовий модуль 2. Діяльність митних органів з оцінки та мінімізації ризиків			
Тема 5. Формування та котирування цін на біржовому товарному ринку	7	1. Опрацювання конспекту лекцій та рекомендованої літератури для обговорення теоретичних питань 2. Розв'язування типових задач 3. Виконання домашніх завдань	Усне опитування, письмове індивідуальне тестування, спостереження за участю в дискусії
Тема 6. Біржовий ринок	4	1. Опрацювання конспекту лекцій та рекомендованої літератури для обговорення теоретичних питань 2. Розв'язування типових задач 3. Виконання домашніх завдань	Усне опитування, письмове індивідуальне тестування, спостереження за участю в дискусії
Тема 7 Фондові біржі та їх діяльність на біржовому ринку	6	1. Опрацювання конспекту лекцій та рекомендованої літератури для обговорення теоретичних питань 2. Розв'язування типових задач 3. Виконання домашніх завдань	Усне опитування, письмове індивідуальне тестування, спостереження за участю в дискусії
Тема 8 Основи функціонування валютного біржового ринку	7	1. Опрацювання конспекту лекцій та рекомендованої літератури для обговорення теоретичних питань 2. Розв'язування типових задач 3. Виконання домашніх завдань	Усне опитування, письмове індивідуальне тестування, спостереження за участю в дискусії

Разом	51		

7. Матриця зв'язку між дисципліною/ змістовим модулем, результатами навчання та компетентностями

Результати навчання	Компетентності											
	Загальні							Предметно-спеціальні				
	1	2	3	4	5	6	7	1	2	3	4	5
1. знання і розуміння теорії біржової торгівлі								+			+	
2. знання і розуміння механізмів управління біржовою торгівлею								+				
3. знання і розуміння змісту та логіки формування стратегій управління біржовою торгівлею								+		+		
4. уміння визначати фактори зовнішнього середовища, які впливають на формування стратегії біржі, встановлювати взаємозв'язок між конкурентними перевагами та рівнем управління біржовою торгівлею	+	+								+		+
5. володіння методами прийняття і реалізації стратегічних і тактичних рішень щодо реалізації стратегії біржовою торгівлею			+									
6. уміння реалізовувати загальні і специфічні функції управління підрозділами, які пов'язані з реалізацією стратегії управління біржовою торгівлею						+						
7. володіння методами оцінки ефективності біржової торгівлі	+								+	+	+	
8. здатність обґрунтовувати доцільність та необхідність формування стратегії управління біржовою торгівлею	+	+									+	
9. здатність розробляти механізми вдосконалення системи управління біржовою торгівлею		+						+				

8. Форми навчання

Лекції, практичні заняття, самостійна робота (підготовка презентацій, рефератів, самостійне опрацювання додаткових питань за наведеним переліком літератури).

9. Методи оцінювання

Залік.

10. Розподіл балів, які отримують студенти

Відповідно до системи оцінювання знань студентів ДонНУЕТ, рівень сформованості компетентностей студента оцінюються у випадку проведення екзамену: на протязі семестру (50 балів) та при проведенні підсумкового контролю - екзамену (50 балів);

Оцінювання студентів протягом семестру

№ семінарського заняття	Вид роботи/бали					
	Тестові завдання, письмові опитування	Ситуаційні завдання, задачі	Обговорення теоретичних питань теми	Індивідуальне завдання	ПМК	Сума балів
Змістовий модуль 1						
1	1	2	1			2.5
2	1	2	1	2		2.5
3	1	2	1	2		2
4	1	2	1			2
Разом змістовий модуль 1	4	8	4	4	5	25
5	1	2	1			1.5
6	1	2	1			
7	1	2	1	2		1.5
8	1	2	1	2		2
Разом змістовий модуль 2	4	8	4	4	5	25
Разом	8	16	8	8	10	50

Оцінювання студентів при проведенні екзамену без використання комп'ютерної програми «MyTest»

Оцінка на підсумковому контролі складається з двох елементів:

0-40 балів - теоретична частина (тестування);

0-10 балів – практична частина (розрахункове завдання).

Набрані бали за виконання теоретичної та практичної частин сумуються. Сума складає загальну кількість балів, отриманих за екзамен.

Теоретична частина екзамену включає тестові завдання (40 тестових завдань). Оцінювання *тестових завдань* (40 тестових завдань по 1 балу) проводиться на основі підрахунку кількості правильних тестів. Правильна відповідь на одне тестове завдання оцінюється в один бал.

Загальне оцінювання *теоретичної частини* екзамену відбувається шляхом

підбиття підсумку або сумування балів, які набрали студенти під час тестування.

Оцінювання результатів виконання **практичної частини** (1 розрахункове завдання на 10 балів) здійснюється відповідно до шкали оцінювання практичної частини.

Шкала оцінювання практичної частини

Сума балів	Критерії оцінювання
10	Завдання виконано у повному обсязі, відповідь обґрунтована, висновки і пропозиції аргументовані, розрахунки правильні, оформлення відповідає вимогам
7	Завдання виконано у повному обсязі, але допущено незначні неточності в розрахунках або оформленні, прийняті рішення недостатньо аргументовані
4	Завдання виконано не менше ніж на 70% при правильному оформленні або не менше ніж на 80%, якщо допущені незначні помилки в розрахунках чи оформленні
0-3	Завдання виконано менше ніж на 70%, допущені помилки в розрахунках чи оформленні, прийняте рішення не аргументовано

Загальне оцінювання результатів вивчення дисципліни

Для виставлення підсумкової оцінки визначається сума балів, отриманих за результатами екзамену та за результатами складання змістових модулів. Оцінювання здійснюється за допомогою шкали оцінювання загальних результатів вивчення дисципліни (модулю).

Оцінка		
100-бальна шкала	Шкала ECTS	Національна шкала
90-100	A	5, «відмінно»
80-89	B	4, «добре»
75-79	C	
70-74	D	3, «задовільно»
60-69	E	
59-30	FX	2, «незадовільно»
0-29	F	

11. Методичне забезпечення

1. Навчальний посібник.
2. Електронний конспект лекцій.
3. Методичні вказівки з вивчення дисципліни.
4. Індивідуальні завдання.
5. Навчальна та наукова література, нормативні документи.

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ З ПІДГОТОВКИ ДО ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

Тема 1. Економічна сутність та еволюція біржового ринку

План заняття:

1. Розгорнуте обговорення основних положень теми та питань самостійного вивчення:

- 1.1. Економічна сутність та організаційна структура біржового ринку
- 1.3. Сутність біржі та її економічна природа
- 1.4. Види бірж, їх характеристика та основні функції
- 1.5. Організаційна структура біржі
- 1.6. Основні тенденції та напрями розвитку світового біржового ринку

в умовах глобалізації

2. Індивідуальне тестування

- 2.1 Біржа
- 2.2 Біржова торгівля
- 2.3 Фондова біржа
- 2.4 Митна біржа
- 2.5 Валютна біржа
- 2.6 Члени біржі
- 2.7 Біржовий товар
- 2.8 Цінні папери
- 2.9 Речовинні товари
- 2.10 Закон "Про товарну біржу"

3. Практичні завдання.

3.1. Показати на схемі процес еволюційної трансформації гуртових ринків.

3.2. Подати характеристику юридичному, економічному і організаційному аспектам біржової діяльності у таблиці.

Назва	Характеристика
Економічний	
Організаційний	
Юридичний	

3.3. Дайте пояснення процесу трансформації біржової торгівлі у процесі розвитку торгових відносин.

Тема 2. Становлення та розвиток біржового товарного ринку в Україні.

План заняття:

1. Розгорнуте обговорення основних положень теми та питань самостійного вивчення:

- 2.1. Сучасний стан та шляхи розвитку вітчизняного біржового ринку
- 2.2. Регулювання діяльності бірж в Україні
- 2.3. Державне регулювання біржової торгівлі в країнах із ринковою економікою

2. Індивідуальне тестування

Дайте визначення поняттям:

- 1.1. Біржовий ринок України
- 1.2. Біржова ринкова інфраструктура
- 1.3. Регулювання біржового ринку
- 1.4. Національна асоціація бірж України
- 1.5. Біржовий комітет;
- 1.6. Біржова спільнота;
- 1.7. Біржові артілі;
- 1.8. Маклер

3. Практичні завдання.

- 3.1. Навести приклад структури біржового обороту в Україні у 2016р.
- 3.2. Використовуючи програмне забезпечення проаналізувати динаміку кількості та структури вітчуж кількості бірж
- 3.3. У табличній формі представте загальні показники розвитку вітчизняних товарних бірж та зробіть їх аналіз по рокам

Тема 3. Біржові товари

План заняття:

1. Розгорнуте обговорення основних положень теми та питань самостійного вивчення:

- 3.1. Особливості біржових товарів та їх класифікація
- 3.2. Характеристика біржових товарів
- 3.3. Фінансові інструменти – різновид біржових товарів

2. Індивідуальне тестування

Дайте визначення термінам:

- 1.1. Біржові товари
- 1.2. Фінансові інструменти
- 1.3. Похідні фінансові інструменти
- 1.4. Стандартні біржові контракти
- 1.5. Сертифікація.

3. Практичні завдання.

- 3.1. Представте у графічній формі структуру світового речового біржового товарообігу
- 3.2. Які види цінних паперів, що торгуються на фондових біржах Ви знаєте? Проведіть класифікацію у графічній формі.
- 3.3. Швейцарський банк хоче одержати курс швейцарського франка до шведської крони. Виходячи з курсів обох валют до долара США необхідно вивести крос-курс швейцарського франка до шведської крони.

3.4. Чистий прибуток акціонерного товариства за рік склав 500.000 грн., на загальних зборах акціонерів було вирішено 9% використати на виплату дивідендів. Статутний фонд товариства складає 6.000.000 грн. Номінал акції – 0.25 грн. Визначити: 1) скільки грошових одиниць дивідендів припадає на одну акцію? 2) балансову вартість акції товариства, якщо вартість активів складає 7.000.000 грн., боргові зобов'язання становлять 900.000 грн. 3) курсову вартість акцій даного товариства, якщо облікова відсоткова ставка НБУ дорівнює 22%, та порівняти з біржовою ціною, яка у даний момент становить 0.03 гривні.

3.5. Номінал облігації Запорізького автомобілебудівного заводу складає 1.000 грн., облігація серії С процентна, процент становить 15% річних, облігація тримісячна. На біржовому ринку облігація продається за 1030 грн. Визначити: інвестиційну вартість облігації та порівняти її з біржовою ціною для прийняття рішення щодо купівлі або продажу.

Тема 4. Організація і технологія біржової торгівлі

План заняття:

1. Розгорнуте обговорення основних положень теми та питань самостійного вивчення:

- 4.1. Організація біржових торгів
- 4.2. Технологія біржової торгівлі на вітчизняних товарних біржах
- 4.3. Сучасні системи розвитку електронної біржової торгівлі

2. Індивідуальне тестування

Дайте визначення поняттям:

- 1.1. Біржовий процес;
- 1.2. Англійський аукціон;
- 1.3. Голландський аукціон;
- 1.4. Подвійний та заочний аукціон;
- 1.5. Безперервний аукціон;
- 1.6. Технологія біржової торгівлі;
- 1.7. Технологія ф'ючерсної торгівлі.

3. Практичні завдання.

3.1. Графічно зобразіть орієнтовну послідовність операцій біржової торгівлі на українських товарних біржах.

3.2. Кожен контракт на золото у Чиказькій торговельній палаті (СВОТ) містить 100 трійських унцій. Визначити розмір депозитного внеску до клірингової установи, якщо поточна ціна становить \$380 за трійську унцію, середнє значення щоденних абсолютних коливань становить \$10 за унцію. Стандартне відхилення від розподілу абсолютних щоденних цінкових коливань становить \$3 за унцію. Визначити: розмір депозитного внеску, використавши формулу: $m + 3s$, де m – середнє значення абсолютних коливань; s – стандартне відхилення.

3.3. Побудуйте внутрібіржові зв'язки між виконавчими і контролюючими органами процесу проведення біржових торгів і укладання угод.

3.4 Власник млинів має на ф'ючерсному рахунку \$20 тисяч. У нього відкрито 10 позицій покупця на кукурудзу з ціною 270 центів за один бушель. Ціни на біржі вирости до 300 центів за бушель. Визначити: як зміниться його рахунок?

3.5 Депозит на нафтовий ф'ючерсний контракт становить \$2000. Визначити: яку частину вартості контракту становить депозит, якщо ціна на нафту становить 22 долара за барель?

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 2

Економічні основи діяльності бірж

Тема 5. Формування та котирування цін на біржовому товарному ринку

План заняття:

1. Розгорнуте обговорення основних положень теми та питань самостійного вивчення:

- 5.1 Сутність та правила біржового котирування цін
- 5.2 Види брокерських угод
- 5.3 Економіка брокерської діяльності

2. Індивідуальне тестування

Дайте визначення поняттям:

- 1.1. Котирування
- 1.2. Котирувальна ціна
- 1.3. Біржовий бюлетень
- 1.4. Найнижча, найвища ціна
- 1.5. Розрахункова ціна
- 1.6. Крива пропозиції та попиту
- 1.7. Ціна рівноваги
- 1.8. Ціновий лідер.

3. Практичні завдання.

3.1. Побудувати графіки кривий товарної пропозиції на товарній біржі, оформити висновки, розробити варіанти переміщень кривих.

3.2. Розрахувати обсяги біржової пропозиції і попиту з врахуванням впливу окремих чинників.

3.3. У табличній формі розрахувати прогнозу ціну на основні біржові товари.

Тема 6. Біржовий ринок

План заняття:

1. Розгорнуте обговорення основних положень теми та питань самостійного вивчення:

- 6.1. Види біржових угод
- 6.2. Основи ф'ючерсної торгівлі
- 6.3. Сутність хеджування
- 6.4. Кліринг і розрахунки на біржовому ринку

2. Індивідуальне тестування

- 1.1. Кліринг;
- 1.2. Біржовий кліринг;
- 1.3. Ринок принципалів;
- 1.4. Клірингова фірма;
- 1.5. Хеджування
- 1.6. Розрахункова палата;
- 1.7. Ф'ючерс
- 1.8. Розрахунковий банк.

3. Практичні завдання.

3.1. Здійснити опис протоколу рішення про випуск цінних паперів у вигляді таблиці. Зробити висновки.

3.2. Нафтопереробне підприємство у березні купує нафту на реальному ринку по 25 \$/за барель і продає червневий контракт по 25,5 \$/за барель. Липнева поставка в цей час котирується 27,0 \$/за барель. Хоча червневий контракт з премією до повної ціни поставки становить 0,5 \$/за барель, повна ціна між червневим і липневим контрактом також становить 0,5 \$/за барель. Необхідно здійснити хеджеву операцію та визначити результати, якщо у майбутньому ціни знизяться відповідно на червневий контракт до 23 \$/за барель та липневий до 23,5\$/за барель.

3.3. Власник елеватора купує ф'ючерсний контракт на овес проти форварду на про- даж на інвертному ринку (ф'ючерсні ціни нижчі від спотових). 1 липня він продає овес по 170 ¢/за бушель і купує грудневий ф'ючерс по 160 ¢/за бушель. Базис становить 10 ¢/за бушель до грудня. Оскільки базис не може утримуватися на одному рівні, особливо до періоду поставки, коли ф'ючерсні та спотові ціни зрівнюються, в результаті хеджу можна отримати додаткові прибутки і захистити позицію на реальному ринку від фінансових втрат. Визначити: результати хеджевої операції, якщо до листопада ціни зросли до 180 ¢/за бушель, до того ж ціни на ф'ючерсному ринку зросли швидше і зрівнялися зі спотовими.

3.4. У жовтні торговельний агент державного елеватора купує 60 000 бушелів соєвих бобів. Він погоджує ціну поставки, яка разом з транспортними та страховими витратами наближається до спотової ціни 805 ¢/за бушель. У листопаді торговий агент продає соєві боби в Чикаго за існуючою на той момент спотовою ціною 800 ¢/за бушель (знизилася на 5

¢/за бушель). Ф'ючерсна ціна також знизилася на 5 ¢/за бушель. Визначити: яку операцію варто було провести на ф'ючерській біржі?

Тема 7. Фондові біржі та їх діяльність на біржовому ринку

План заняття:

1. Розгорнуте обговорення основних положень теми та питань самостійного вивчення:

- 7.1. Фондовий ринок і фондова біржа
- 7.2. Учасники біржового фондового ринку
- 7.3. Сутність біржових угод та їх види
- 7.4. Види заявок на здійснення біржових угод
- 7.5. Процедура лістинга
- 7.6. Котирування цінних паперів
- 7.7. Оформлення і виконання угод на фондових біржах

2. Індивідуальне тестування

Дайте визначення поняттям:

- 1.1. Фондовий ринок
- 1.2. Фондовий індекс
- 1.3. Фондові цінності
- 1.4. Акція
- 1.5. Облігація
- 1.6. Торговець цінними паперами
- 1.7. Андерайтинг
- 1.8. Депозитарій
- 1.9. Лістинг
- 1.10. Ажіо
- 1.11. Дизажіо
- 1.12. Інтернет-трейдинг
- 1.13. Ринок заявок
- 1.14. Ринок котирувань
- 1.15. Ринок РЕПО

3. Практичні завдання.

3.1. Розрахувати показники ефективності функціонування ринку пайових цінних паперів за наступними показниками: загально-комерційні, показники доходності акцій, показники ефективності обігу акцій.

3.2 Представте схематично технології біржової торгівлі на фондовому ринку

3.3. Яка принципова схема організації біржового процесу на фондовій біржі?

3.4. Надати перелік документів, обов'язкових до надання для занесення акцій до біржового реєстру ВАТ "Українська біржа"

Тема 8. Основи функціонування валютного біржового ринку

План заняття:

1. Розгорнуте обговорення основних положень теми та питань самостійного вивчення:

- 8.1. Розвиток міжнародного валютного ринку
- 8.2. Основні учасники міжнародного валютного ринку
- 8.3. Види валютних операцій та технологія торгівлі
- 8.4. Стан біржового валютного ринку в країні.

2. Індивідуальне тестування

1. Якщо клієнт доручає брокеру купити або продати певну кількість цінних паперів за поточним ринковим курсом, це:

- A. Ринковий наказ
- B. Наказ, обмежений умовами (лімітний)
- C. “Стоп-ліміт” (буферний).
- D. Наказ на власний вибір

2. Процедура внесення цінних паперів до біржового списку – це:

- A. Андерайтинг
- B. Лістинг
- C. Котирування
- D. Ажіо
- E. Дизажіо

3. Біржовий обіг, здійснення операцій із фондовими цінностями неможливі без _____ – особливого засобу формування, врахування і публікації біржових цін. (вставте пропущений термін)

4. Який вид технології біржової торгівлі сьогодні популярний на біржовому фондовому ринку:

- A. Ринок котирувань
- B. Ринок заявок
- C. Ринок РЕПО
- D. Односторонній аукціон

5. До середини 30-х років ХХ ст. _____ був провідним центром валютної торгівлі (вказіть назву міста).

6. У якому році МВФ офіційно санкціонував введення змінних курсів валют:

- A. 1944
- B. 1954
- C. 1978
- D. 1987

7. Охарактеризуйте види учасників на валютних ринках.

- A. Маркет-мейкери
- B. Маркет-юзери
- C. Активні учасники.

В. Пасивні учасники.

8. Який вид угод є найпопулярнішим на валютних ринках?

А. Спот

В. Форвард

С. Своп

Д. Опціон

9. Який фактор є найбільш впливовим на формування ціни валютного опціону?

А. Ціна валюти

В. Волатильність валюти

С. Види контракту (call або put)

Д. Модель опціону

10. Які операції проводить Українська міжбанківська валютна біржа сьогодні?

А. Валютні

В. Товарні

С. Фондові

Д. 1,2

Е. 2,3

11. Які види валютних операцій передбачають виконання їх у день укладання угоди?

А. На умовах "том"

В. На умовах "тод"

С. На умовах "спот"

Д. На умовах "форвард"

3. Практичні завдання.

3.1. Проведіть сегментацію міжнародного валютного ринку за видами угод. Зобразіть сегментацію графічно.

3.2. Розподілити опціонну торгівлю валютою за секторами графічно.

3.3. Підготувати есе на тему "Стан біржового валютного ринку в країні"

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ПО ВИКОНАННЮ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ БІРЖОВОЇ СПРАВИ

Тема 1. Економічна сутність та еволюція біржового ринку

1. *Опрацювати конспект лекцій та рекомендовану літературу для обговорення теоретичних питань теми на семінарському занятті.*

- 1.1. Економічна сутність та організаційна структура біржового ринку
- 1.3. Сутність біржі та її економічна природа
- 1.4. Види бірж, їх характеристика та основні функції
- 1.5. Організаційна структура біржі
- 1.6. Основні тенденції та напрями розвитку світового біржового ринку в умовах глобалізації

2. *Самостійно опрацюйте питання:*

1. Вкажіть основні форми оптової торгівлі, які передували виникненню біржового ринку.
2. Наведіть порівняльну характеристику біржового ринку з іншими формами оптової торгівлі.
3. Дайте визначення біржовому ринку.
4. З чим пов'язане виникнення основного інституту біржового ринку – біржі?
5. Як відбувалось історичне формування біржового ринку?
6. Перерахуйте основні етапи еволюційного розвитку світового біржового ринку.
7. У чому специфіка функціонального призначення сучасного біржового ринку?
8. Охарактеризуйте організаційну структуру біржового ринку.

3. *Розв'язати тестові завдання.*

Дайте визначення поняттям:

- 1.1. Організований ринок;
- 1.2. Біржовий ринок;
- 1.3. Товарна біржа;
- 1.4. Локальний ринок;
- 1.5. Аукціон;
- 1.6. Ярмарок;
- 1.7. Ринок деривативів;
- 1.8. Спотовий контракт;
- 1.9. Форвард;
- 1.10. Ф'ючерс;
- 1.11. Опціон;
- 1.12. OTC-ринок.

Список рекомендованої літератури

1. Аграрна політика в умовах ринкової трансформації економіки агропромислового комплексу України : кол. моногр. ; наук. ред. Березівський П. – Л., 2006. – 559 с.
2. Бевз О.П. Економіка і організація біржової торгівлі: навч. посіб. / О.П. Бевз, М.М. Скотнікова. – К., 1996.
3. Бендарчук М.М. Біржові товари / М.М. Бендарчук, І.С. Полікарпов. – Л. : Вид-во Львівської комерційної академії, 2004. – 279 с.
4. Береславська О. Перспективи розвитку ринку ф'ючерсних контрактів в Україні / О. Береславська, Т. Лемішевська // Вісник НБУ. – 1998. – № 5. – С. 47–49.
5. Берлач А.І. Біржове право України : навч. посіб. / А. І. Берлач. – К. : Ун-т “Україна”, 2008. – 316 с.
6. Берлач А. Організаційно-правові основи біржової діяльності : навч. посіб. / Берлач А.І., Берлач Н.А., Ілларіонов Ю.В. – К. : Фенікс, 2000. – 336 с.
7. Біржова діяльність : навч. посіб. [для студ. вищих навч. закл.]. / В.І. Крамаренко, Б.І. Холод, Ю.Н. Воробйов та ін. ; за ред. В.І. Крамаренко. – К. : ЦУЛ, 2003. – 345 с.
8. Біржова діяльність у підприємстві України : навч. посіб. – К. : Вид-во Національний аграрний ун-т, 2000. – 182 с.
9. Біржове право [Електронний ресурс] : навч. посіб. – Режим доступу: <http://readbookz.com/book/169/5221.html>.
10. Біржовий ринок. Між бажанням, доцільністю та можливостями [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.apk-inform.com.ua>
11. Біржовий ринок сільськогосподарської продукції і продовольства в Україні у 1999 році // АПК-Партнер. – 2000. – С. 20–21. – (Спецвип.).
12. Бірюков Олександр. Ситуація на ринку зерна як продукт планової економіки [Електронний ресурс] / Олександр Бірюков. – Режим доступу : <http://www.apk-inform.com.ua>
13. Биржа и ценные бумаги : словарь / [авт. Л. Лозовский]. – М. : ЗАО “Изд-во “Экономика”, 2001. – 327 с.
14. Биржевое дело : учеб. ; под ред. В.А. Галанова. – М. : Финансы и статистика, 1998. – 304 с.
15. Бланк И.А. Торгово-посредническое предпринимательство. Экономические основы биржевой деятельности / И.А. Бланк. – К. : УФГ, 1992. – 230 с.
16. Блэк Дж. Толковый словарь: Англо-русский / Дж. Блэк. – М. : ИНФРА – М. : Весь Мир, 2000. – 840 с.
17. Блек Дебора Дж. Успіх та невдача ф'ючерсних контрактів: Теорія і практика / Дебора Дж. Блек // Матеріали компанії Кемонікс. – 1995.
18. Бобкова А.Г. Біржове право / А.Г. Бобкова. – К. : Центр учб. літ-ри, 2005. – 200 с.

19. Богачев В.И. Экономическая теория рыночных отношений. Макроэкономика. Микроэкономика / В.И. Богачев, К.В. Кравченко. – К. : Аристей, 2003. – 448 с.
20. Брызгин О.Р. Основы биржевой деятельности. / О.Р. Брызгин. – К., 1995.
21. Буренин А.Н. Рынки производных финансовых инструментов / А.Н. Буренин. – М. : ИНФРА – М, 1998. – 368 с.
22. Вайн С. Опционы. Полный курс для профессионалов / С. Вайн. – М. : Альпина Паблишер, 2007. – 416 с.
23. Васильев А. Организация и функционирование товарной биржи / А. Васильев, А. Калашников // АПК: экономика, управление. – 1992. – № 5. – С. 61–66.
24. Воскобійник Ю.П. Організація та ефективність біржової торгівлі сільськогосподарською продукцією в Україні : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук: спец. 08.00.03 “Економіка та управління національним господарством” / Ю.П. Воскобійник/ – К., 2007. – 20 с.
25. Гайнетдинов М. Хеджирование фьючерсных, сделок / М. Гайнетдинов // Хозяйство и право. – 1993. – № 9. – С. 23–29.
26. Галанов В.А. Производные инструменты срочного рынка: фьючерсы, опционы, свопы : учеб. / В.А. Галанов. – М. : Финансы и статистика, 2002. – 464 с.
27. Галанов В.А. Рынок ценных бумаг : учеб. / Галанов В.А., Басов А.И. и др. – [2. изд., перераб. и доп.]. – М. : Финансы и статистика, 2004. – 448 с.
28. Гарарук Л.В. Біржова торгівля України в період нової економічної політики (1921-1929 рр.) / Гарарук Л.В., Коцур А.П., Коцур Г.Г. – К. : Книги-XXI, 2007. – 200 с.
29. Геворгян С. Перспективи створення в Україні клірингової установи щодо операцій із ф'ючерсами та опціонами / С. Геворгян // Вісник НБУ. – 2000. – № 6. – С. 44–47.
30. Гинзбург А.И. Рынки валют и ценных бумаг / А.И. Гинзбург, М.В. Михейко. – СПб, 2004. – 251 с.

Тема 2. Становлення та розвиток біржового товарного ринку в Україні.

Методи контролю: фронтальне та індивідуальне опитування

Завдання для самостійної роботи:

1. Опрацювати конспект лекцій та рекомендовану літературу для обговорення теоретичних питань теми на семінарському занятті.

2.1. Сучасний стан та шляхи розвитку вітчизняного біржового ринку

2.2. Регулювання діяльності бірж в Україні

2.3. Державне регулювання біржової торгівлі в країнах із ринковою економікою

2. Самостійно опрацюйте питання:

- 1.1. Як сформувався біржовий ринок у Російській імперії?
- 1.2. Назвіть основні біржі та їх спеціалізацію, що діяли на території України до 1917 року?
- 1.3. Яку роль відіграла Одеська біржа в розвитку півдня України?
- 1.4. Чому були ліквідовані біржі в СРСР?
- 1.5. Чим зумовлено відновлення біржового ринку в 1991 році?
- 1.6. Про що свідчить кількість товарних бірж у нашій країні?
- 1.7. Дайте характеристику сучасному біржовому товарному ринку країни.

3. Розв'язати тестові завдання.

1. Вкажіть розмір ставки, за якою оподатковуються прибутки посередницької та біржової діяльності на біржовому ринку України?
 1. 20%
 2. 25%
 3. 45%
 4. 75%
2. Який відсоток бірж України з-поміж зареєстрованих є недіючими?
 - A. 10%
 - B. Понад 20%
 - C. Понад 30%
 - D. Понад 40%
3. Вставте пропущені слова. У структурі вітчизняного біржового ринку найбільшу питому вагу становить _____.
4. Вставте пропущені слова. У структурі світової біржової торгівлі _____ контракти займають понад 50%.
5. Вкажіть найбільші біржі США?
 - A. CME Group
 - B. NYMEX
 - C. EUREX
 - D. ICE
6. З якою з перелічених бірж EURONEXT консолідувалась у 2007 р.
 - A. NYSE
 - B. CME
 - C. CBOT
 - D. ICE

Список рекомендованої літератури

1. Аграрна політика в умовах ринкової трансформації економіки агропромислового комплексу України : кол. моногр. ; наук. ред. Березівський П. – Л., 2006. – 559 с.
2. Бевз О.П. Економіка і організація біржової торгівлі: навч. посіб. / О.П. Бевз, М.М. Скотнікова. – К., 1996.

3. Бендарчук М.М. Біржові товари / М.М. Бендарчук, І.С. Полікарпов. – Л. : Вид-во Львівської комерційної академії, 2004. – 279 с.
4. Береславська О. Перспективи розвитку ринку ф'ючерсних контрактів в Україні / О. Береславська, Т. Лемішевська // Вісник НБУ. – 1998. – № 5. – С. 47–49.
5. Берлач А.І. Біржове право України : навч. посіб. / А. І. Берлач. – К. : Ун-т “Україна”, 2008. – 316 с.
6. Берлач А. Організаційно-правові основи біржової діяльності : навч. посіб. / Берлач А.І., Берлач Н.А., Ілларіонов Ю.В. – К. : Фенікс, 2000. – 336 с.
7. Біржова діяльність : навч. посіб. [для студ. вищих навч. закл.]. / В.І. Крамаренко, Б.І. Холод, Ю.Н. Воробйов та ін. ; за ред. В.І. Крамаренко. – К. : ЦУЛ, 2003. – 345 с.
8. Біржова діяльність у підприємстві України : навч. посіб. – К. : Вид-во Національний аграрний ун-т, 2000. – 182 с.
9. Біржове право [Електронний ресурс] : навч. посіб. – Режим доступу: <http://readbookz.com/book/169/5221.html>.
10. Біржовий ринок. Між бажанням, доцільністю та можливостями [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.apk-inform.com.ua>
11. Біржовий ринок сільськогосподарської продукції і продовольства в Україні у 1999 році // АПК-Партнер. – 2000. – С. 20–21. – (Спецвип.).
12. Бірюков Олександр. Ситуація на ринку зерна як продукт планової економіки [Електронний ресурс] / Олександр Бірюков. – Режим доступу : <http://www.apk-inform.com.ua>
13. Биржа и ценные бумаги : словарь / [авт. Л. Лозовский]. – М. : ЗАО “Изд-во “Экономика”, 2001. – 327 с.
14. Биржевое дело : учеб. ; под ред. В.А. Галанова. – М. : Финансы и статистика, 1998. – 304 с.
15. Бланк И.А. Торгово-посредническое предпринимательство. Экономические основы биржевой деятельности / И.А. Бланк. – К. : УФГ, 1992. – 230 с.
16. Блэк Дж. Толковый словарь: Англо-русский / Дж. Блэк. – М. : ИНФРА – М. : Весь Мир, 2000. – 840 с.
17. Блек Дебора Дж. Успіх та невдача ф'ючерсних контрактів: Теорія і практика / Дебора Дж. Блек // Матеріали компанії Кемонікс. – 1995.
18. Бобкова А.Г. Біржове право / А.Г. Бобкова. – К. : Центр учб. літ-ри, 2005. – 200 с.
19. Богачев В.И. Экономическая теория рыночных отношений. Макроэкономика. Микроэкономика / В.И. Богачев, К.В. Кравченко. – К. : Аристей, 2003. – 448 с.
20. Брызгин О.Р. Основы биржевой деятельности. / О.Р. Брызгин. – К., 1995.
21. Буренин А.Н. Рынки производных финансовых инструментов / А.Н. Буренин. – М. : ИНФРА – М, 1998. – 368 с.

22. Вайн С. Опционы. Полный курс для профессионалов / С. Вайн. – М. : Альпина Паблишер, 2007. – 416 с.
23. Васильев А. Организация и функционирование товарной биржи / А. Васильев, А. Калашников // АПК: экономика, управление. – 1992. – № 5. – С. 61–66.
24. Воскобійник Ю.П. Організація та ефективність біржової торгівлі сільськогосподарською продукцією в Україні : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук: спец. 08.00.03 “Економіка та управління національним господарством” / Ю.П. Воскобійник/ – К., 2007. – 20 с.
25. Гайнетдинов М. Хеджирование фьючерсных, сделок / М. Гайнетдинов // Хозяйство и право. – 1993. – № 9. – С. 23–29.
26. Галанов В.А. Производные инструменты срочного рынка: фьючерсы, опционы, свопы : учеб. / В.А. Галанов. – М. : Финансы и статистика, 2002. – 464 с.
27. Галанов В.А. Рынок ценных бумаг : учеб. / Галанов В.А., Басов А.И. и др. – [2. изд., перераб. и доп.]. – М. : Финансы и статистика, 2004. – 448 с.
28. Гарарук Л.В. Біржова торгівля України в період нової економічної політики (1921-1929 рр.) / Гарарук Л.В., Коцур А.П., Коцур Г.Г. – К. : Книги-XXI, 2007. – 200 с.
29. Геворгян С. Перспективи створення в Україні клірингової установи щодо операцій із ф'ючерсами та опціонами / С. Геворгян // Вісник НБУ. – 2000. – № 6. – С. 44–47.
30. Гинзбург А.И. Рынки валют и ценных бумаг / А.И. Гинзбург, М.В. Михейко. – СПб, 2004. – 251 с.

Тема 3. Біржові товари

Методи контролю: фронтальне та індивідуальне опитування

Завдання для самостійної роботи:

1. Опрацювати конспект лекцій та рекомендовану літературу для обговорення теоретичних питань теми на семінарському занятті.

- 3.1. Особливості біржових товарів та їх класифікація
- 3.2. Характеристика біржових товарів
- 3.3. Фінансові інструменти – різновид біржових товарів

2. Самостійно опрацюйте питання:

- 1.1. Які основні класи біржових товарів ви знаєте?
- 1.2. Дайте характеристику біржових товарів, що входять до групи "сільськогосподарська продукція і сировина".
- 1.3. Загальні вимоги до біржових товарів.
- 1.4. Які суспільно важливі функції виконує цінний папір?
- 1.5. Яку роль відіграє стандартизація біржових товарів?

1.6. Дайте характеристику біржових товарів, що входять до групи “фінансові деривативи”.

3. Розв'язати тестові завдання.

1. Біржові товари поділяються на три класи:

- A. Нафта, зерно, облігації
- B. Акції, метали, насіння соняшнику
- C. Лісоматеріали, золото, жива худоба
- D. Речові, цінні папери, іноземна валюта
- E. Сільськогосподарська сировина, срібло, бензин
- F. Фінансові інструменти, нафта, круглий ліс

2. Основними характеристиками біржового товару є:

- A. Масовість
- B. Замінність, здатність до стандартизації
- C. Вільне ціноутворення
- D. Усі перераховані вище

3. Фінансові інструменти класифікуються на:

- A. Цінні папери та відсоткові ставки
- B. Валюту, складські довідки
- C. Валюту, синтетичні, гібридні, фінансові інструменти
- D. Цінні папери, похідні фінансові інструменти
- E. Цінні папери, відсоткові ставки, валюту, похідні, гібридні

4. Цінний папір виконує такі суспільно важливі функції:

- A. Перерозподіляє кошти між галузями і сферами економіки
- B. Встановлює певні додаткові права для його власників
- C. Забезпечує одержання прибутку на капітал
- D. Усе перераховане вище

5. На вітчизняному біржовому ринку сільськогосподарської продукції

укладаються наступні угоди:

- A. Спотові і форвардні
- B. Форвардні і ф'ючерсні
- C. Ф'ючерсні і опційні
- D. Спотові і ф'ючерсні

6. У структурі біржової торгівлі сільськогосподарською продукцією найбільшу питому вагу становлять:

- A. Зерно продовольче
- B. Зерно фуражне
- C. Зернобобові
- D. Олійні культури

7. Які із видів товарних бірж найбільш представлені на вітчизняному біржовому ринку:

- A. Універсальні
- B. Товарні, товарно-сировинні
- C. Агропромислові

Список рекомендованої літератури

1. Аграрна політика в умовах ринкової трансформації економіки агропромислового комплексу України : кол. моногр. ; наук. ред. Березівський П. – Л., 2006. – 559 с.
2. Бевз О.П. Економіка і організація біржової торгівлі: навч. посіб. / О.П. Бевз, М.М. Скотнікова. – К., 1996.
3. Бендарчук М.М. Біржові товари / М.М. Бендарчук, І.С. Полікарпов. – Л. : Вид-во Львівської комерційної академії, 2004. – 279 с.
4. Береславська О. Перспективи розвитку ринку ф'ючерсних контрактів в Україні / О. Береславська, Т. Лемішевська // Вісник НБУ. – 1998. – № 5. – С. 47–49.
5. Берлач А.І. Біржове право України : навч. посіб. / А. І. Берлач. – К. : Ун-т “Україна”, 2008. – 316 с.
6. Берлач А. Організаційно-правові основи біржової діяльності : навч. посіб. / Берлач А.І., Берлач Н.А., Ілларіонов Ю.В. – К. : Фенікс, 2000. – 336 с.
7. Біржова діяльність : навч. посіб. [для студ. вищих навч. закл.]. / В.І. Крамаренко, Б.І. Холод, Ю.Н. Воробйов та ін. ; за ред. В.І. Крамаренко. – К. : ЦУЛ, 2003. – 345 с.
8. Біржова діяльність у підприємстві України : навч. посіб. – К. : Вид-во Національний аграрний ун-т, 2000. – 182 с.
9. Біржове право [Електронний ресурс] : навч. посіб. – Режим доступу: <http://readbookz.com/book/169/5221.html>.
10. Біржовий ринок. Між бажанням, доцільністю та можливостями [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.apk-inform.com.ua>
11. Біржовий ринок сільськогосподарської продукції і продовольства в Україні у 1999 році // АПК-Партнер. – 2000. – С. 20–21. – (Спецвип.).
12. Бірюков Олександр. Ситуація на ринку зерна як продукт планової економіки [Електронний ресурс] / Олександр Бірюков. – Режим доступу : <http://www.apk-inform.com.ua>
13. Биржа и ценные бумаги : словарь / [авт. Л. Лозовский]. – М. : ЗАО “Изд-во “Экономика”, 2001. – 327 с.
14. Биржевое дело : учеб. ; под ред. В.А. Галанова. – М. : Финансы и статистика, 1998. – 304 с.
15. Бланк И.А. Торгово-посредническое предпринимательство. Экономические основы биржевой деятельности / И.А. Бланк. – К. : УФГ, 1992. – 230 с.
16. Блэк Дж. Толковый словарь: Англо-русский / Дж. Блэк. – М. : ИНФРА – М. : Весь Мир, 2000. – 840 с.
17. Блек Дебора Дж. Успіх та невдача ф'ючерсних контрактів: Теорія і практика / Дебора Дж. Блек // Матеріали компанії Кемонікс. – 1995.
18. Бобкова А.Г. Біржове право / А.Г. Бобкова. – К. : Центр учб. літ-ри, 2005. – 200 с.

19. Богачев В.И. Экономическая теория рыночных отношений. Макроэкономика. Микроэкономика / В.И. Богачев, К.В. Кравченко. – К. : Аристей, 2003. – 448 с.
20. Брызгин О.Р. Основы биржевой деятельности. / О.Р. Брызгин. – К., 1995.
21. Буренин А.Н. Рынки производных финансовых инструментов / А.Н. Буренин. – М. : ИНФРА – М, 1998. – 368 с.
22. Вайн С. Опционы. Полный курс для профессионалов / С. Вайн. – М. : Альпина Паблишер, 2007. – 416 с.
23. Васильев А. Организация и функционирование товарной биржи / А. Васильев, А. Калашников // АПК: экономика, управление. – 1992. – № 5. – С. 61–66.
24. Воскобійник Ю.П. Організація та ефективність біржової торгівлі сільськогосподарською продукцією в Україні : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук: спец. 08.00.03 “Економіка та управління національним господарством” / Ю.П. Воскобійник/ – К., 2007. – 20 с.
25. Гайнетдинов М. Хеджирование фьючерсных, сделок / М. Гайнетдинов // Хозяйство и право. – 1993. – № 9. – С. 23–29.
26. Галанов В.А. Производные инструменты срочного рынка: фьючерсы, опционы, свопы : учеб. / В.А. Галанов. – М. : Финансы и статистика, 2002. – 464 с.
27. Галанов В.А. Рынок ценных бумаг : учеб. / Галанов В.А., Басов А.И. и др. – [2. изд., перераб. и доп.]. – М. : Финансы и статистика, 2004. – 448 с.
28. Гарарук Л.В. Біржова торгівля України в період нової економічної політики (1921-1929 рр.) / Гарарук Л.В., Коцур А.П., Коцур Г.Г. – К. : Книги-XXI, 2007. – 200 с.
29. Геворгян С. Перспективи створення в Україні клірингової установи щодо операцій із ф'ючерсами та опціонами / С. Геворгян // Вісник НБУ. – 2000. – № 6. – С. 44–47.
30. Гинзбург А.И. Рынки валют и ценных бумаг / А.И. Гинзбург, М.В. Михейко. – СПб, 2004. – 251 с.

Тема 4. Організація і технологія біржової торгівлі

Методи контролю: фронтальне та індивідуальне опитування

Завдання для самостійної роботи:

1.Опрацювати конспект лекцій та рекомендовану літературу для обговорення теоретичних питань теми на семінарському занятті.

- 4.1. Організація біржових торгів
- 4.2. Технологія біржової торгівлі на вітчизняних товарних біржах
- 4.3. Сучасні системи розвитку електронної біржової торгівлі

2. Самостійно опрацюйте питання:

1. Дайте визначення понять ширина, глибина та опірність ринку.
2. Які форми біржового аукціону ви знаєте?
3. Охарактеризуйте послідовність технологічних операцій на вітчизняних товарних біржах.
4. Яким документом регламентується процес укладення біржової угоди?
5. Яку функцію виконує “тікет” під час укладанні біржової угоди?
6. Що означає біржова сесія?
7. Дайте характеристику технології торгівлі вигуками та назвіть механізм торгівлі, що забезпечує зближення ціни пропозиції покупців і продавців.
8. Яку роль відіграє клірингова палата в забезпеченні функціонування ф'ючерсної торгівлі?

3. Розв'язати тестові завдання.

1. Які організаційно-фінансові умови необхідні біржі для виконання нею основних функцій?
 - A. приміщення, засоби зв'язку, кліринг, контракти, процедура торгівлі;
 - B. стандартизовані контракти;
 - C. приміщення і кліринг;
 - D. державне регулювання.
2. Які групи робочих органів біржі Ви знаєте?
 - A. центральні, спеціалізовані;
 - B. комерційні;
 - C. центральні, периферійні;
 - D. контролюючі.
3. Вищим органом управління біржею є:
 - A. загальні збори членів біржі;
 - B. біржовий комітет;
 - C. біржовий арбітраж;
 - D. ревізійна комісія.
4. Котирувальна комісія – це:
 - A. спеціалізований орган біржі;
 - B. комерційний орган;
 - C. контролюючий орган;
 - D. орган управління біржею.
5. Біржовий арбітраж – це:
 - A. процес ціноутворення;
 - B. процес реєстрації угод;
 - C. третейський суд біржовиків;
 - D. процес котирування цін.
6. Клірингова установа – це:
 - A. розрахунковий банк;
 - B. кредитний відділ;
 - C. організатор біржової торгівлі;

- D. організатор біржової торгівлі та гарант виконання угод.
7. Котирувальні комісії реєструють такі ціни:
- A. максимальні й мінімальні ціни дня;
 - B. ціни відкриття і закриття торгів;
 - C. ціни попиту та пропозиції;
 - D. всі перераховані вище.
8. Операційні зали бірж повинні відповідати таким вимогам:
- A. торгівля у різних секціях не повинна заважати торговцям;
 - B. інформація про ціни має бути доступною всім членам біржі;
 - C. бути великими;
 - D. всі перераховані вище.
9. Торговельна “яма” – це:
- A. місце торгівлі в операційній залі;
 - B. місце реєстрації біржових угод;
 - C. місце розрахунків;
 - D. місце отримання інформації.
10. Біржова сесія – це:
- A. місце торгівлі в операційній залі;
 - B. місце реєстрації біржових угод;
 - C. час торгівлі в піті;
 - D. місце отримання інформації.
11. Подвійний аукціон – це:
- A. торгівля на підвищення цін;
 - B. торгівля на зниження цін;
 - C. ведення торгів аукціоністом;
 - D. торгівля брокерів, у якій продавці та покупці змінюють свої ролі.
12. Основним елементом біржової торгівлі є:
- A. безготівкові розрахунки;
 - B. продаж контрактів;
 - C. купівля контрактів;
 - D. отримання доходу.
13. Система клірингу складається з таких ланок:
- A. клірингова установа і клієнти;
 - B. клірингові фірми і клієнти;
 - C. клірингові фірми, клієнти і розрахункові банки;
 - D. клірингова установа, клірингові фірми і розрахункові банки.
14. Клірингова установа може:
- A. мати самостійний статус;
 - B. бути підрозділом біржі;
 - C. мати самостійний статус або бути підрозділом біржі;
 - D. бути державною установою.
15. Брокери надають клієнтам такі послуги:
- A. ведення рахунків та звітності;
 - B. надання інформації про стан ринку;

С. внесення депозиту до клірингової установи, приймання, передача та виконання замовлень;

Д. усі вищезазначені.

Список рекомендованої літератури

1. Аграрна політика в умовах ринкової трансформації економіки агропромислового комплексу України : кол. моногр. ; наук. ред. Березівський П. – Л., 2006. – 559 с.
2. Бевз О.П. Економіка і організація біржової торгівлі: навч. посіб. / О.П. Бевз, М.М. Скотнікова. – К., 1996.
3. Бендарчук М.М. Біржові товари / М.М. Бендарчук, І.С. Полікарпов. – Л. : Вид-во Львівської комерційної академії, 2004. – 279 с.
4. Береславська О. Перспективи розвитку ринку ф'ючерсних контрактів в Україні / О. Береславська, Т. Лемішевська // Вісник НБУ. – 1998. – № 5. – С. 47–49.
5. Берлач А.І. Біржове право України : навч. посіб. / А. І. Берлач. – К. : Ун-т “Україна”, 2008. – 316 с.
6. Берлач А. Організаційно-правові основи біржової діяльності : навч. посіб. / Берлач А.І., Берлач Н.А., Ілларіонов Ю.В. – К. : Фенікс, 2000. – 336 с.
7. Біржова діяльність : навч. посіб. [для студ. вищих навч. закл.]. / В.І. Крамаренко, Б.І. Холод, Ю.Н. Воробйов та ін. ; за ред. В.І. Крамаренко. – К. : ЦУЛ, 2003. – 345 с.
8. Біржова діяльність у підприємстві України : навч. посіб. – К. : Вид-во Національний аграрний ун-т, 2000. – 182 с.
9. Біржове право [Електронний ресурс] : навч. посіб. – Режим доступу: <http://readbookz.com/book/169/5221.html>.
10. Біржовий ринок. Між бажанням, доцільністю та можливостями [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.apk-inform.com.ua>
11. Біржовий ринок сільськогосподарської продукції і продовольства в Україні у 1999 році // АПК-Партнер. – 2000. – С. 20–21. – (Спецвип.).
12. Бірюков Олександр. Ситуація на ринку зерна як продукт планової економіки [Електронний ресурс] / Олександр Бірюков. – Режим доступу : <http://www.apk-inform.com.ua>
13. Биржа и ценные бумаги : словарь / [авт. Л. Лозовский]. – М. : ЗАО “Изд-во “Экономика”, 2001. – 327 с.
14. Биржевое дело : учеб. ; под ред. В.А. Галанова. – М. : Финансы и статистика, 1998. – 304 с.
15. Бланк И.А. Торгово-посредническое предпринимательство. Экономические основы биржевой деятельности / И.А. Бланк. – К. : УФГ, 1992. – 230 с.
16. Блэк Дж. Толковый словарь: Англо-русский / Дж. Блэк. – М. : ИНФРА – М. : Весь Мир, 2000. – 840 с.
17. Блек Дебора Дж. Успіх та невдача ф'ючерсних контрактів: Теорія і практика / Дебора Дж. Блек // Матеріали компанії Кемонікс. – 1995.

18. Бобкова А.Г. Біржове право / А.Г. Бобкова. – К. : Центр учб. літ-ри, 2005. – 200 с.
19. Богачев В.И. Экономическая теория рыночных отношений. Макроэкономика. Микроэкономика / В.И. Богачев, К.В. Кравченко. – К. : Аристей, 2003. – 448 с.
20. Брызгин О.Р. Основы биржевой деятельности. / О.Р. Брызгин. – К., 1995.
21. Буренин А.Н. Рынки производных финансовых инструментов / А.Н. Буренин. – М. : ИНФРА – М, 1998. – 368 с.
22. Вайн С. Опционы. Полный курс для профессионалов / С. Вайн. – М. : Альпина Паблишер, 2007. – 416 с.
23. Васильев А. Организация и функционирование товарной биржи / А. Васильев, А. Калашников // АПК: экономика, управление. – 1992. – № 5. – С. 61–66.
24. Воскобійник Ю.П. Організація та ефективність біржової торгівлі сільськогосподарською продукцією в Україні : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук: спец. 08.00.03 “Економіка та управління національним господарством” / Ю.П. Воскобійник/ – К., 2007. – 20 с.
25. Гайнетдинов М. Хеджирование фьючерсных, сделок / М. Гайнетдинов // Хозяйство и право. – 1993. – № 9. – С. 23–29.
26. Галанов В.А. Производные инструменты срочного рынка: фьючерсы, опционы, свопы : учеб. / В.А. Галанов. – М. : Финансы и статистика, 2002. – 464 с.
27. Галанов В.А. Рынок ценных бумаг : учеб. / Галанов В.А., Басов А.И. и др. – [2. изд., перераб. и доп.]. – М. : Финансы и статистика, 2004. – 448 с.
28. Гарарук Л.В. Біржова торгівля України в період нової економічної політики (1921-1929 рр.) / Гарарук Л.В., Коцур А.П., Коцур Г.Г. – К. : Книги-XXI, 2007. – 200 с.
29. Геворгян С. Перспективи створення в Україні клірингової установи щодо операцій із ф'ючерсами та опціонами / С. Геворгян // Вісник НБУ. – 2000. – № 6. – С. 44–47.
30. Гинзбург А.И. Рынки валют и ценных бумаг / А.И. Гинзбург, М.В. Михейко. – СПб, 2004. – 251 с.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 2

ЕКОНОМІЧНІ ОСНОВИ ДІЯЛЬНОСТІ БІРЖ

Тема 5. Формування та котирування цін на біржовому товарному ринку

Методи контролю: фронтальне та індивідуальне опитування

Завдання для самостійної роботи:

1.Опрацювати конспект лекцій та рекомендовану літературу для обговорення теоретичних питань теми на семінарському занятті.

- 5.1 Сутність та правила біржового котирування цін
- 5.2 Види брокерських угод
- 5.3 Економіка брокерської діяльності

2. Самостійно опрацюйте питання:

- 1.1. Яка відмінність між ф'ючерсними цінами і сподіваними спотовими?
- 1.2. Які ви знаєте сучасні концепції ціноутворення?
- 1.3. Дайте визначення поняттю “офіційне котирування”.
- 1.4. Назвіть типові види котирувальних цін, що застосовуються на біржовому товарному ринку.
- 1.5. Назвіть фактори, які впливають на формування вартості ф'ючерсного контракту.
- 1.6. Вкажіть чинники, що зумовлюють зміну попиту на товари.
- 1.7. Назвіть основні фактори що впливають на формування цін на світовому ринку.
- 1.8. Що таке “Ефект Кінга”?

3. Розв'язати тестові завдання.

- 1.1. Котирування – це:
 - A. реєстрація біржових цін і курсів з подальшою публікацією;
 - B. вироблення біржових стандартів;
 - C. надання інформації про ціни зацікавленим особам;
 - D. гарантування виконання біржових угод.
- 1.2. За видами біржових товарів біржі класифікують:
 - A. товарні, сировинні;
 - B. фондові, товарно-сировинні;
 - C. валютні, товарні, товарно- сировинні;
 - D. товарні, товарно-сировинні, фондові, валютні.
- 1.3. Певне упорядкування роботи бірж та укладення біржових угод на основі встановлених правил є:
 - A. регулювання з боку біржі;
 - B. саморегулювання;
 - C. регулювання інших учасників ринку;
 - D. регулювання біржової діяльності державою.
- 1.4. Впровадження Правил біржової торгівлі є:
 - A. регулюванням біржової діяльності;
 - B. саморегулюванням;
 - C. законом, який регулює біржову діяльність;
 - D. нормативними актами державних комісій.
- 1.5. Економічна суть біржі полягає:
 - A. у концентрації попиту та пропозиції, дистрибуції товарів у просторі й часі;

- В. в організації торгівлі у визначеному місці, у вказаний час із офіційним котируванням цін;
 - С. у реалізації власної вигоди, хеджуванні;
 - Д. в усіх вищезазначених чинниках.
- 1.6. За ступенем участі держави біржі поділяють на:
- А. державні, муніципальні;
 - В. державні, приватні й змішані;
 - С. державні, регіональні;
 - Д. міжнародні, приватні.
- 1.7. Біржа – це:
- А. постійно діючий ринок масових замінних цінностей, який функціонує за визначеними правилами, у конкретному місці та в призначений час;
 - В. ринок фінансових інструментів;
 - С. ринок сировинних товарів;
 - Д. ринок цінних паперів.
- 1.8. Біржа – це:
- А. інститут макроекономічного регулювання;
 - В. інфраструктурний інститут ринку;
 - С. інститут мікроекономічного регулювання;
 - Д. інститут макроекономічного регулювання, інфраструктурний інститут ринку.
- 1.9. Біржа – це:
- А. категорія ринку;
 - В. інфраструктура ринку;
 - С. явище економічного життя;
 - Д. усі вищезазначене.

Список рекомендованої літератури

1. Аграрна політика в умовах ринкової трансформації економіки агропромислового комплексу України : кол. моногр. ; наук. ред. Березівський П. – Л., 2006. – 559 с.
2. Бевз О.П. Економіка і організація біржової торгівлі: навч. посіб. / О.П. Бевз, М.М. Скотнікова. – К., 1996.
3. Бендарчук М.М. Біржові товари / М.М. Бендарчук, І.С. Полікарпов. – Л. : Вид-во Львівської комерційної академії, 2004. – 279 с.
4. Береславська О. Перспективи розвитку ринку ф'ючерсних контрактів в Україні / О. Береславська, Т. Лемішевська // Вісник НБУ. – 1998. – № 5. – С. 47–49.
5. Берлач А.І. Біржове право України : навч. посіб. / А. І. Берлач. – К. : Ун-т “Україна”, 2008. – 316 с.
6. Берлач А. Організаційно-правові основи біржової діяльності : навч. посіб. / Берлач А.І., Берлач Н.А., Ілларіонов Ю.В. – К. : Фенікс, 2000. – 336 с.
7. Біржова діяльність : навч. посіб. [для студ. вищих навч. закл.]. / В.І. Крамаренко, Б.І. Холод, Ю.Н. Воробйов та ін. ; за ред. В.І. Крамаренко. – К. : ЦУЛ, 2003. – 345 с.

8. Біржова діяльність у підприємстві України : навч. посіб. – К. : Вид-во Національний аграрний ун-т, 2000. – 182 с.
9. Біржове право [Електронний ресурс] : навч. посіб. – Режим доступу: <http://readbookz.com/book/169/5221.html>.
10. Біржовий ринок. Між бажанням, доцільністю та можливостями [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.apk-inform.com.ua>
11. Біржовий ринок сільськогосподарської продукції і продовольства в Україні у 1999 році // АПК-Партнер. – 2000. – С. 20–21. – (Спецвип.).
12. Бірюков Олександр. Ситуація на ринку зерна як продукт планової економіки [Електронний ресурс] / Олександр Бірюков. – Режим доступу : <http://www.apk-inform.com.ua>
13. Биржа и ценные бумаги : словарь / [авт. Л. Лозовский]. – М. : ЗАО “Изд-во “Экономика”, 2001. – 327 с.
14. Биржевое дело : учеб. ; под ред. В.А. Галанова. – М. : Финансы и статистика, 1998. – 304 с.
15. Бланк И.А. Торгово-посредническое предпринимательство. Экономические основы биржевой деятельности / И.А. Бланк. – К. : УФГ, 1992. – 230 с.
16. Блэк Дж. Толковый словарь: Англо-русский / Дж. Блэк. – М. : ИНФРА – М. : Весь Мир, 2000. – 840 с.
17. Блек Дебора Дж. Успіх та невдача ф'ючерсних контрактів: Теорія і практика / Дебора Дж. Блек // Матеріали компанії Кемонікс. – 1995.
18. Бобкова А.Г. Біржове право / А.Г. Бобкова. – К. : Центр учб. літ-ри, 2005. – 200 с.
19. Богачев В.И. Экономическая теория рыночных отношений. Макроэкономика. Микроэкономика / В.И. Богачев, К.В. Кравченко. – К. : Аристей, 2003. – 448 с.
20. Брызгин О.Р. Основы биржевой деятельности. / О.Р. Брызгин. – К., 1995.
21. Буренин А.Н. Рынки производных финансовых инструментов / А.Н. Буренин. – М. : ИНФРА – М, 1998. – 368 с.
22. Вайн С. Опционы. Полный курс для профессионалов / С. Вайн. – М. : Альпина Паблишер, 2007. – 416 с.
23. Васильев А. Организация и функционирование товарной биржи / А. Васильев, А. Калашников // АПК: экономика, управление. – 1992. – № 5. – С. 61–66.
24. Воскобійник Ю.П. Організація та ефективність біржової торгівлі сільськогосподарською продукцією в Україні : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук: спец. 08.00.03 “Економіка та управління національним господарством” / Ю.П. Воскобійник/ – К., 2007. – 20 с.
25. Гайнетдинов М. Хеджирование фьючерсных, сделок / М. Гайнетдинов // Хозяйство и право. – 1993. – № 9. – С. 23–29.

26. Галанов В.А. Производные инструменты срочного рынка: фьючерсы, опционы, свопы : учеб. / В.А. Галанов. – М. : Финансы и статистика, 2002. – 464 с.

27. Галанов В.А. Рынок ценных бумаг : учеб. / Галанов В.А., Басов А.И. и др. – [2. изд., перераб. и доп.]. – М. : Финансы и статистика, 2004. – 448 с.

28. Гарарук Л.В. Біржова торгівля України в період нової економічної політики (1921-1929 рр.) / Гарарук Л.В., Коцур А.П., Коцур Г.Г. – К. : Книги-XXI, 2007. – 200 с.

29. Геворгян С. Перспективи створення в Україні клірингової установи щодо операцій із ф'ючерсами та опціонами / С. Геворгян // Вісник НБУ. – 2000. – № 6. – С. 44–47.

30. Гинзбург А.И. Рынки валют и ценных бумаг / А.И. Гинзбург, М.В. Михейко. – СПб, 2004. – 251 с.

Тема 6. Біржовий ринок

Методи контролю: фронтальне та індивідуальне опитування

Завдання для самостійної роботи:

1. Опрацювати конспект лекцій та рекомендовану літературу для обговорення теоретичних питань теми на семінарському занятті.

6.1. Види біржових угод

6.2. Основи ф'ючерсної торгівлі

6.3. Сутність хеджування

6.4. Кліринг і розрахунки на біржовому ринку

2. Самостійно опрацюйте питання:

1. Назвіть систему розрахунків під час здійснення спотових угод.

2. Яка система розрахунків за форвардними угодами використовується на Аграрній біржі?

3. Що таке “ринок принципалів”?

4. Дайте визначення, що таке біржовий кліринг.

5. Назвіть основні функції біржового клірингу.

6. Дайте характеристику основним складовим біржового клірингу.

7. Яка роль розрахункової палати на ринку ф'ючерсних угод?

8. Як відбувається гарантування виконання угод на ф'ючерсному ринку?

3. Розв'язати тестові завдання.

1.1 Біржова угода – це:

А. Угода про взаємну передачу прав і обов'язків щодо біржового товару

В. Угода про виконання брокером доручення клієнта

С. Угода між членом клірингової палати і брокерською фірмою

- D. Угода про брокерське обслуговування
- 1.2. Мета учасників ф'ючерсної біржової угоди це:
- A. Реалізація реального товару
 - B. Страхування цінового ризику
 - C. Спекуляція
 - D. Усе зазначене вище
- 1.3. Біржова угода вважається такою коли:
- A. Клієнти домовилися між собою
 - B. Брокери домовилися між собою
 - C. Вона зареєстрована на біржі
 - D. Спекулянти домовилися між собою
- 1.4. Угоди з реальним товаром поділяються на:
- A. Ф'ючерсні
 - B. Форвардні
 - C. Спотові
 - D. Опційні
- 1.5. До різновидів форвардних угод належать угоди з:
- A. Заставою
 - B. Премією
 - C. Кредитом
 - D. Усі перераховані вище
- 1.6. До біржових деривативів відносяться:
- A. Свопи
 - B. Ф'ючерсні контракти
 - C. Форвардні контракти
 - D. Опціони
 - E. Спотові контракти
- 1.7. За технологією використання розрізняють такі види опціонів:
- A. Опціон „кол”
 - B. Опціон „пут”
 - C. „Подвійний ” опціон
 - D. Усі зазначені вище
- 1.8. Опціон – це:
- A. Угода з премією
 - B. Дериватив
 - C. Право купити або продати актив у майбутньому
 - D. Усе зазначене вище.
- 1.9. Яка із сторін опційної угоди несе безвідкличне зобов'язання щодо її виконання:
- A. Покупець
 - B. Продавець
 - C. Обидві сторони
 - D. Одна із сторін
- 1.10. Товарні ф'ючерси дають можливість виробнику:
- A. Здійснювати бізнес-планування

- В. Страхувати ціновий ризик
 - С. Отримати прибуток від арбітражу
 - Д. Все перераховане вище
- 1.11. Відмовитися від виконання ф'ючерсного контракту можна у такий спосіб:
- А. Анулювати __10262026контракт через домовленість з контрагентом
 - В. Здійснити залік своєї позиції
 - С. Сплатити штраф
 - Д. Не можна відмовитися
- 1.12. Варіаційна маржа може вноситись:
- А. Грошима та чеками
 - В. Цінними паперами й акредитивами
 - С. Готівкою, цінними паперами
 - Д. Нерухомим майном
- 1.13. Хеджування зародилося із торгівлі:
- А. Нафтопродуктами
 - В. Сільськогосподарською продукцією
 - С. Фінансовими інструментами
 - Д. Дорогоцінними металами
- 1.14. Хеджування можливе шляхом укладання таких контрактів:
- А. Спотових
 - В. Форвардних
 - С. Ф'ючерсних
 - Д. Опційних
- 1.15. Біржовий кліринг – це процедура розрахунків за:
- А. Форвардними угодами
 - В. Спотовими угодами
 - С. Біржовими угодами
 - Д. Ф'ючерсними та опційними

Список рекомендованої літератури

1. Аграрна політика в умовах ринкової трансформації економіки агропромислового комплексу України : кол. моногр. ; наук. ред. Березівський П. – Л., 2006. – 559 с.
2. Бевз О.П. Економіка і організація біржової торгівлі: навч. посіб. / О.П. Бевз, М.М. Скотнікова. – К., 1996.
3. Бендарчук М.М. Біржові товари / М.М. Бендарчук, І.С. Полікарпов. – Л. : Вид-во Львівської комерційної академії, 2004. – 279 с.
4. Береславська О. Перспективи розвитку ринку ф'ючерсних контрактів в Україні / О. Береславська, Т. Лемішевська // Вісник НБУ. –1998. – № 5. – С. 47–49.
5. Берлач А.І. Біржове право України : навч. посіб. / А. І. Берлач. – К. : Ун-т “Україна”, 2008. – 316 с.
6. Берлач А. Організаційно-правові основи біржової діяльності : навч. посіб. / Берлач А.І., Берлач Н.А., Ілларіонов Ю.В. – К. : Фенікс, 2000. – 336 с.

7. Біржова діяльність : навч. посіб. [для студ. вищих навч. закл.]. / В.І. Крамаренко, Б.І. Холод, Ю.Н. Воробйов та ін. ; за ред. В.І. Крамаренко. – К. : ЦУЛ, 2003. – 345 с.
8. Біржова діяльність у підприємстві України : навч. посіб. – К. : Вид-во Національний аграрний ун-т, 2000. – 182 с.
9. Біржове право [Електронний ресурс] : навч. посіб. – Режим доступу: <http://readbookz.com/book/169/5221.html>.
10. Біржовий ринок. Між бажанням, доцільністю та можливостями [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.apk-inform.com.ua>
11. Біржовий ринок сільськогосподарської продукції і продовольства в Україні у 1999 році // АПК-Партнер. – 2000. – С. 20–21. – (Спецвип.).
12. Бірюков Олександр. Ситуація на ринку зерна як продукт планової економіки [Електронний ресурс] / Олександр Бірюков. – Режим доступу : <http://www.apk-inform.com.ua>
13. Биржа и ценные бумаги : словарь / [авт. Л. Лозовский]. – М. : ЗАО “Изд-во “Экономика”, 2001. – 327 с.
14. Биржевое дело : учеб. ; под ред. В.А. Галанова. – М. : Финансы и статистика, 1998. – 304 с.
15. Бланк И.А. Торгово-посредническое предпринимательство. Экономические основы биржевой деятельности / И.А. Бланк. – К. : УФГ, 1992. – 230 с.
16. Блэк Дж. Толковый словарь: Англо-русский / Дж. Блэк. – М. : ИНФРА – М. : Весь Мир, 2000. – 840 с.
17. Блек Дебора Дж. Успіх та невдача ф'ючерсних контрактів: Теорія і практика / Дебора Дж. Блек // Матеріали компанії Кемонікс. – 1995.
18. Бобкова А.Г. Біржове право / А.Г. Бобкова. – К. : Центр учб. літ-ри, 2005. – 200 с.
19. Богачев В.И. Экономическая теория рыночных отношений. Макроэкономика. Микроэкономика / В.И. Богачев, К.В. Кравченко. – К. : Аристей, 2003. – 448 с.
20. Брызгин О.Р. Основы биржевой деятельности. / О.Р. Брызгин. – К., 1995.
21. Буренин А.Н. Рынки производных финансовых инструментов / А.Н. Буренин. – М. : ИНФРА – М, 1998. – 368 с.
22. Вайн С. Опционы. Полный курс для профессионалов / С. Вайн. – М. : Альпина Паблишер, 2007. – 416 с.
23. Васильев А. Организация и функционирование товарной биржи / А. Васильев, А. Калашников // АПК: экономика, управление. – 1992. – № 5. – С. 61–66.
24. Воскобійник Ю.П. Організація та ефективність біржової торгівлі сільськогосподарською продукцією в Україні : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук: спец. 08.00.03 “Економіка та управління національним господарством” / Ю.П. Воскобійник/ – К., 2007. – 20 с.

25. Гайнетдинов М. Хеджирование фьючерсных, сделок / М. Гайнетдинов // Хозяйство и право. – 1993. – № 9. – С. 23–29.

26. Галанов В.А. Производные инструменты срочного рынка: фьючерсы, опционы, свопы : учеб. / В.А. Галанов. – М. : Финансы и статистика, 2002. – 464 с.

27. Галанов В.А. Рынок ценных бумаг : учеб. / Галанов В.А., Басов А.И. и др. – [2. изд., перераб. и доп.]. – М. : Финансы и статистика, 2004. – 448 с.

28. Гарарук Л.В. Біржова торгівля України в період нової економічної політики (1921-1929 рр.) / Гарарук Л.В., Коцур А.П., Коцур Г.Г. – К. : Книги-XXI, 2007. – 200 с.

29. Геворгян С. Перспективи створення в Україні клірингової установи щодо операцій із ф'ючерсами та опціонами / С. Геворгян // Вісник НБУ. – 2000. – № 6. – С. 44–47.

30. Гинзбург А.И. Рынки валют и ценных бумаг / А.И. Гинзбург, М.В. Михейко. – СПб, 2004. – 251 с.

Тема 7. Фондові біржі та їх діяльність на біржовому ринку

Методи контролю: фронтальне та індивідуальне опитування

Завдання для самостійної роботи:

1. Опрацювати конспект лекцій та рекомендовану літературу для обговорення теоретичних питань теми на семінарському занятті.

7.1. Фондовий ринок і фондова біржа

7.2. Учасники біржового фондового ринку

7.3. Сутність біржових угод та їх види

7.4. Види заявок на здійснення біржових угод

7.5. Процедура лістинга

7.6. Котирування цінних паперів

7.7. Оформлення і виконання угод на фондових біржах

2. Самостійно опрацюйте питання:

1.1. Дайте визначення фондовому ринку.

1.2. Яка існує класифікація фондового ринку?

1.3. Що таке фондова біржа?

1.4. Які правові засади функціонування фондових бірж в Україні?

1.5. Охарактеризуйте моноцентричну та поліцентричну біржові системи.

1.6. Перерахуйте основні функції фондової біржі.

1.7. Які види цінних паперів обертаються на біржовому фондовому ринку України?

1.8. Охарактеризуйте основні види учасників вітчизняного біржового фондового ринку.

1.9. Які види професійної діяльності здійснюються на фондовому ринку України?

1.10. Дайте визначення біржовій угоді на фондовому ринку.

1.11. Наведіть класифікацію біржових угод, які укладаються на фондових біржах.

1.12. Перерахуйте класичні види заявок на фондових біржах.

1.13. Що таке лістинг і які його вимоги?

1.14. Які особливості біржового котирування на фондових біржах?

1.15. Опишіть технологію біржової торгівлі на фондових біржах.

1.16. Які види технологій торгівлі застосовують на вітчизняних фондових біржах?

3. Розв'язати тестові завдання.

1.1. Дайте відповідь на твердження: Фондова біржа є професійним учасником фондового ринку.

А. Так.

В. Ні.

1.2. Нормативний акт, що регулює діяльність фондових бірж “Про цінні папери та фондовий ринок” має статус:

А. Постанови

В. Указу

С. Положення

Д. Закону

1.3. Фондова біржа може бути створена не менше ніж

_____ засновниками. (доповніть пропущене слово у нижченаведеному твердженні)

1.4. Який вид цінних паперів, механізм випуску та обігу яких пов'язаний з правом на придбання чи продаж протягом строку, встановленого договором, цінних паперів, інших фінансових та/або товарних ресурсів.

А. Приватизаційні цінні папери

В. Похідні цінні папери

С. Іпотечні цінні папери

Д. Боргові цінні папери

1.5. Який вид учасників біржового фондового ринку від свого імені розміщує емісійні цінні папери та бере на себе зобов'язання щодо них перед їх власниками.

А. Брокер

В. Інвестор

С. Емітент

Д. Депозитарій

1.6. Процедура внесення цінних паперів до біржового списку – це:

А. Андеррайтинг

- В. Лістинг
- С. Котирування
- Д. Ажіо
- Е. Дизажіо

1.7. Якщо клієнт доручає брокеру купити або продати певну кількість цінних паперів за поточним ринковим курсом, це:

- А. Ринковий наказ
- В. Наказ, обмежений умовами (лімітний)
- С. “Стоп-ліміт” (буферний).
- Д. Наказ на власний вибір

Список рекомендованої літератури

1. Аграрна політика в умовах ринкової трансформації економіки агропромислового комплексу України : кол. моногр. ; наук. ред. Березівський П. – Л., 2006. – 559 с.
2. Бевз О.П. Економіка і організація біржової торгівлі: навч. посіб. / О.П. Бевз, М.М. Скотнікова. – К., 1996.
3. Бендарчук М.М. Біржові товари / М.М. Бендарчук, І.С. Полікарпов. – Л. : Вид-во Львівської комерційної академії, 2004. – 279 с.
4. Береславська О. Перспективи розвитку ринку ф’ючерсних контрактів в Україні / О. Береславська, Т. Лемішевська // Вісник НБУ. –1998. – № 5. – С. 47–49.
5. Берлач А.І. Біржове право України : навч. посіб. / А. І. Берлач. – К. : Ун-т “Україна”, 2008. – 316 с.
6. Берлач А. Організаційно-правові основи біржової діяльності : навч. посіб. / Берлач А.І., Берлач Н.А., Ілларіонов Ю.В. – К. : Фенікс, 2000. – 336 с.
7. Біржова діяльність : навч. посіб. [для студ. вищих навч. закл.]. / В.І. Крамаренко, Б.І. Холод, Ю.Н. Воробйов та ін. ; за ред. В.І. Крамаренко. – К. : ЦУЛ, 2003. – 345 с.
8. Біржова діяльність у підприємстві України : навч. посіб. – К. : Вид-во Національний аграрний ун-т, 2000. – 182 с.
9. Біржове право [Електронний ресурс] : навч. посіб. – Режим доступу: <http://readbookz.com/book/169/5221.html>.
10. Біржовий ринок. Між бажанням, доцільністю та можливостями [Електронний ресурс]. – Режим доступу : [http:// www.apk-inform.com.ua](http://www.apk-inform.com.ua)
11. Біржовий ринок сільськогосподарської продукції і продовольства в Україні у 1999 році // АПК-Партнер. – 2000. – С. 20–21. – (Спецвип.).
12. Бірюков Олександр. Ситуація на ринку зерна як продукт планової економіки [Електронний ресурс] / Олександр Бірюков. – Режим доступу : <http:// www.apk-inform.com.ua>
13. Биржа и ценные бумаги : словарь / [авт. Л. Лозовский]. – М. : ЗАО “Изд-во “Экономика”, 2001. – 327 с.
14. Биржевое дело : учеб. ; под ред. В.А. Галанова. – М. : Финансы и статистика, 1998. – 304 с.

15. Бланк И.А. Торгово-посредническое предпринимательство. Экономические основы биржевой деятельности / И.А. Бланк. – К. : УФГ, 1992. – 230 с.
16. Блэк Дж. Толковый словарь: Англо-русский / Дж. Блэк. – М. : ИНФРА – М. : Весь Мир, 2000. – 840 с.
17. Блек Дебора Дж. Успіх та невдача ф'ючерсних контрактів: Теорія і практика / Дебора Дж. Блек // Матеріали компанії Кемонікс. – 1995.
18. Бобкова А.Г. Біржове право / А.Г. Бобкова. – К. : Центр учб. літ-ри, 2005. – 200 с.
19. Богачев В.И. Экономическая теория рыночных отношений. Макроэкономика. Микроэкономика / В.И. Богачев, К.В. Кравченко. – К. : Аристей, 2003. – 448 с.
20. Брызгин О.Р. Основы биржевой деятельности. / О.Р. Брызгин. – К., 1995.
21. Буренин А.Н. Рынки производных финансовых инструментов / А.Н. Буренин. – М. : ИНФРА – М, 1998. – 368 с.
22. Вайн С. Опционы. Полный курс для профессионалов / С. Вайн. – М. : Альпина Паблишер, 2007. – 416 с.
23. Васильев А. Организация и функционирование товарной биржи / А. Васильев, А. Калашников // АПК: экономика, управление. – 1992. – № 5. – С. 61–66.
24. Воскобійник Ю.П. Організація та ефективність біржової торгівлі сільськогосподарською продукцією в Україні : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук: спец. 08.00.03 “Економіка та управління національним господарством” / Ю.П. Воскобійник/ – К., 2007. – 20 с.
25. Гайнетдинов М. Хеджирование фьючерсных, сделок / М. Гайнетдинов // Хозяйство и право. – 1993. – № 9. – С. 23–29.
26. Галанов В.А. Производные инструменты срочного рынка: фьючерсы, опционы, свопы : учеб. / В.А. Галанов. – М. : Финансы и статистика, 2002. – 464 с.
27. Галанов В.А. Рынок ценных бумаг : учеб. / Галанов В.А., Басов А.И. и др. – [2. изд., перераб. и доп.]. – М. : Финансы и статистика, 2004. – 448 с.
28. Гарарук Л.В. Біржова торгівля України в період нової економічної політики (1921-1929 рр.) / Гарарук Л.В., Коцур А.П., Коцур Г.Г. – К. : Книги-XXI, 2007. – 200 с.
29. Геворгян С. Перспективи створення в Україні клірингової установи щодо операцій із ф'ючерсами та опціонами / С. Геворгян // Вісник НБУ. – 2000. – № 6. – С. 44–47.
30. Гинзбург А.И. Рынки валют и ценных бумаг / А.И. Гинзбург, М.В. Михейко. – СПб, 2004. – 251 с.

Тема 8. Основи функціонування валютного біржового ринку

Методи контролю: фронтальне та індивідуальне опитування

Завдання для самостійної роботи:

1. Опрацювати конспект лекцій та рекомендовану літературу для обговорення теоретичних питань теми на семінарському занятті.

- 8.1. Розвиток міжнародного валютного ринку
- 8.2. Основні учасники міжнародного валютного ринку
- 8.3. Види валютних операцій та технологія торгівлі
- 8.4. Стан біржового валютного ринку в країні.

2. Самостійно опрацюйте питання:

- 1.1. Опишіть основні етапи становлення міжнародного валютного ринку.
- 1.2. Дайте визначення міжнародного валютного ринку.
- 1.3. Вкажіть особливості Бреттон-Вудських угод?
- 1.4. Які функції виконує міжнародний валютний ринок?
- 1.5. Яка існує класифікація учасників валютних ринків?
- 1.6. Що таке спотова валютна угода?
- 1.7. Яка структура міжнародного валютного ринку за видами угод?
- 1.8. Опишіть характеристику форвардного валютного контракту?
- 1.9. Що таке угода своп?
- 1.10. Які особливості використання ф'ючерсних угод на валютні курси?
- 1.11. Дайте визначення валютного опціону.
- 1.12. Охарактеризуйте сучасний валютний ринок країни.
- 1.13. Охарактеризуйте валютні операції на умовах “тод” і “том”.

3. Розв'язати тестові завдання.

1. Фондовий ринок – це... (сформулюйте визначення)
2. Дайте відповідь на твердження: Фондова біржа є професійним учасником фондового ринку.
 - А. Так.
 - В. Ні.
3. Вкажіть ознаки та їх характеристики, які описують типи фондових бірж.
 - А. Публічно-правова
 - В. Приватна
 - С. Змішана
 - Д. Створюються як акціонерні товариства, але не менше 50% їх капіталу належить державі.
 - Е. Перебуває під постійним державним контролем.
 - Ф. Створюються у формі акціонерних товариств.
4. Нормативний акт, що регулює діяльність фондових бірж “Про цінні папери та фондовий ринок” має статус:
 - А. Постанови
 - В. Указу

- C. Положення
D. Закону
5. Фондова біржа може бути створена не менше ніж _____ засновниками. (доповніть пропущене слово у нижченаведеному твердженні)
6. Вказати, яким видам біржових систем відповідають подані характеристики:
- A. Моноцентрична
B. Поліцентрична
C. Абсолютне головне становище займає одна біржа.
D. Крім головної фондової біржі, в країні можуть функціонувати ще кілька великих бірж.
7. Який вид цінних паперів, механізм випуску та обігу яких пов'язаний з правом на придбання чи продаж протягом строку, встановленого договором, цінних паперів, інших фінансових та/або товарних ресурсів.
- A. Приватизаційні _____ цінні папери
B. Похідні цінні папери
C. Іпотечні цінні папери
D. Боргові цінні папери
8. Який вид учасників біржового фондового ринку від свого імені розміщує емісійні цінні папери та бере на себе зобов'язання щодо них перед їх власниками.
- A. Брокер
B. Інвестор
C. Емітент
D. Депозитарій
9. Дайте визначення: Андеррайтинг – це..., ДКЦПФР – це...
(укажіть повну назву)
10. Визначте почерговість технологічних процесів під час укладання угод на фондових біржах: Укладання угоди (А). Введення заявок в систему біржової торгівлі (В). Виконання угоди (С). Взаємоперевірка параметрів угоди (D).
11. Наказ, оформлений у формі заявки – це... (продовжте твердження)

Список рекомендованої літератури

1. Аграрна політика в умовах ринкової трансформації економіки агропромислового комплексу України : кол. моногр. ; наук. ред. Березівський П. – Л., 2006. – 559 с.
2. Бевз О.П. Економіка і організація біржової торгівлі: навч. посіб. / О.П. Бевз, М.М. Скотнікова. – К., 1996.
3. Бендарчук М.М. Біржові товари / М.М. Бендарчук, І.С. Полікарпов. – Л. : Вид-во Львівської комерційної академії, 2004. – 279 с.
4. Береславська О. Перспективи розвитку ринку ф'ючерсних контрактів в Україні / О. Береславська, Т. Лемішевська // Вісник НБУ. – 1998. – № 5. – С. 47–49.

5. Берлач А.І. Біржове право України : навч. посіб. / А. І. Берлач. – К. : Ун-т “Україна”, 2008. – 316 с.
6. Берлач А. Організаційно-правові основи біржової діяльності : навч. посіб. / Берлач А.І., Берлач Н.А., Ілларіонов Ю.В. – К. : Фенікс, 2000. – 336 с.
7. Біржова діяльність : навч. посіб. [для студ. вищих навч. закл.]. / В.І. Крамаренко, Б.І. Холод, Ю.Н. Воробйов та ін. ; за ред. В.І. Крамаренко. – К. : ЦУЛ, 2003. – 345 с.
8. Біржова діяльність у підприємстві України : навч. посіб. – К. : Вид-во Національний аграрний ун-т, 2000. – 182 с.
9. Біржове право [Електронний ресурс] : навч. посіб. – Режим доступу: <http://readbookz.com/book/169/5221.html>.
10. Біржовий ринок. Між бажанням, доцільністю та можливостями [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.apk-inform.com.ua>
11. Біржовий ринок сільськогосподарської продукції і продовольства в Україні у 1999 році // АПК-Партнер. – 2000. – С. 20–21. – (Спецвип.).
12. Бірюков Олександр. Ситуація на ринку зерна як продукт планової економіки [Електронний ресурс] / Олександр Бірюков. – Режим доступу : <http://www.apk-inform.com.ua>
13. Биржа и ценные бумаги : словарь / [авт. Л. Лозовский]. – М. : ЗАО “Изд-во “Экономика”, 2001. – 327 с.
14. Биржевое дело : учеб. ; под ред. В.А. Галанова. – М. : Финансы и статистика, 1998. – 304 с.
15. Бланк И.А. Торгово-посредническое предпринимательство. Экономические основы биржевой деятельности / И.А. Бланк. – К. : УФГ, 1992. – 230 с.
16. Блэк Дж. Толковый словарь: Англо-русский / Дж. Блэк. – М. : ИНФРА – М. : Весь Мир, 2000. – 840 с.
17. Блек Дебора Дж. Успіх та невдача ф'ючерсних контрактів: Теорія і практика / Дебора Дж. Блек // Матеріали компанії Кемонікс. – 1995.
18. Бобкова А.Г. Біржове право / А.Г. Бобкова. – К. : Центр учб. літ-ри, 2005. – 200 с.
19. Богачев В.И. Экономическая теория рыночных отношений. Макроэкономика. Микроэкономика / В.И. Богачев, К.В. Кравченко. – К. : Аристей, 2003. – 448 с.
20. Брызгин О.Р. Основы биржевой деятельности. / О.Р. Брызгин. – К., 1995.
21. Буренин А.Н. Рынки производных финансовых инструментов / А.Н. Буренин. – М. : ИНФРА – М, 1998. – 368 с.
22. Вайн С. Опционы. Полный курс для профессионалов / С. Вайн. – М. : Альпина Паблишер, 2007. – 416 с.
23. Васильев А. Организация и функционирование товарной биржи / А. Васильев, А. Калашников // АПК: экономика, управление. – 1992. – № 5. – С. 61–66.

24. Воскобійник Ю.П. Організація та ефективність біржової торгівлі сільськогосподарською продукцією в Україні : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук: спец. 08.00.03 “Економіка та управління національним господарством” / Ю.П. Воскобійник/ – К., 2007. – 20 с.

25. Гайнетдинов М. Хеджирование фьючерсных, сделок / М. Гайнетдинов // Хозяйство и право. – 1993. – № 9. – С. 23–29.

26. Галанов В.А. Производные инструменты срочного рынка: фьючерсы, опционы, свопы : учеб. / В.А. Галанов. – М. : Финансы и статистика, 2002. – 464 с.

27. Галанов В.А. Рынок ценных бумаг : учеб. / Галанов В.А., Басов А.И. и др. – [2. изд., перераб. и доп.]. – М. : Финансы и статистика, 2004. – 448 с.

28. Гарарук Л.В. Біржова торгівля України в період нової економічної політики (1921-1929 рр.) / Гарарук Л.В., Коцур А.П., Коцур Г.Г. – К. : Книги-XXI, 2007. – 200 с.

29. Геворгян С. Перспективи створення в Україні клірингової установи щодо операцій із ф'ючерсами та опціонами / С. Геворгян // Вісник НБУ. – 2000. – № 6. – С. 44–47.

30. Гинзбург А.И. Рынки валют и ценных бумаг / А.И. Гинзбург, М.В. Михейко. – СПб, 2004. – 251 с.